

NEVOLJE SA ŽIVORADOM

Počelo je kao i obično — bezazleno. Prvo je došlo pismo jednog republičkog udruženja: „Najenergичnije protestujemo — pisalo se pismom — protiv stava i intervencije koja je imala za cilj da spreči angažovanje u vašoj sredini člana našeg udruženja. Naše članstvo posebno ozlojeđuje činjenica da se ovakva diskriminacija preduzima prema uglednom članu udruženja koje je uvek bilo tolerantno prema radu članova drugih udruženja u produkciji Srbije.”

Odgovor je brzo upućen članovima pogodnog udruženja: „Ne samo da to nije istina, nego je prava istina i optužba protiv prakse i rada vašeg i ostalih udruženja u odnosu na naše. Samo neznatan broj članova našeg udruženja gostovao je, odnosno, radio u produkcijama vaše i drugih naših republika. A i mi imamo autora i saradnika koji nisu ništa manje sposobni od onih koji su dolazili u našu sredinu i bili angažovani. U podtekstu vašeg pisma naslućujemo da stoji ideja da reč „saradnja” treba da shvatimo samo u jednosmernom pravcu, gde naše udruženje dobija ulogu podređenog.”

Ova dva pisma, verujem, ne bi bila interesantna da nisu došla upravo u vreme kada razni forumi i kvorumni stavljanju, gotovo kao plansku obavezu, ali i odlažu za sledeće sastanke, diskusiju o potrebama i pogodnostima rada umetničkih udruženja koja svoju delatnost još uvek zasnivaju na zastareloj administrativno-institucionalističkom uplitanju u odobravanje stvaralačke potencije.

I jedni i drugi imaju argumente i — pravo. Ali je medvosmišteno jasno da ton podignut u

interesu članstva govori o poistovećavanju produkcije sa neprikosnovnim vlasništvom. Čak ni rukavice više nisu potrebne.

No, sve ovo bilo bi sasvim uobičajena svada, koja i pored teških reči krije samo jedan neznačan razlog: presiju radi angažovanja jednog člana ekipe u sasvim magloviti projekt „QUO VADIS, ŽIVORADE!”, i odgovor onih koji su svesni nadošle moći, da nije pokazatelj jednog novog stanja najdrastičnije vidljivog na filmu (jer su u pitanju najveća sredstva od kojima se vodi računa) u kome se bezobzirno zaštićuju interesi onih koji su se zatekli u jednoj sredini i jednom zvanju.

Ono o čemu se ovih dana govori u Sarajevu i što se uvlači kao pokušaj da se „uzme stvar u svoje ruke” u udruženju filmskih uposlenika, pa da se birokratski dosledno daju potpisi i pečati ukoliko se želi angažovati neko lice nezvesne spoljašnjosti, na žalost, ima svoje osnovno opravdanje u nekoliko reči: tako se već radi u drugim centrima! To je, u stvari, novina u decentralizovanom ali ne i debirokratizovanom organizovanju produkcije za koju ni institucija konkursa ne mora da znači suštinski novi podsticaj.

U ova dva pismena priloga za diskusiju o moćima udruženja izmenjenim uslovima, interesantna je i jedna zakasnela logika po kojoj se kategorizuju uspesi u kulturi već prema tome da li su postignuti u važnijim ili manje važnim kulturnim centrima. Granice provincijalnog i podređenog mere se, tako, nepogrešivim ocenama jedne centralističke logike koja one-

moćnija ravnoopravdi-jalag i konkurenciju.

Medutim, ukoliko bi se u sveukupnom zbiru želelo tragati za uspesima jednog centra bar u nekoliko zadnjih godina, ako bi se iznašao polazni kriterij budućim ocenama i podcenama ili neizbežnim pohvalama sva-kodnevnih događaja, nesumnjivo je da će se izdvajati sarajevska dostignuća u sveukupnom kulturnom življenju. A danas se čak i u ovom gradu ne govori sa ironijom o mogućim uspesima i o pravim vrednostima. U pričama na Baš Čaršiji, u novom tramvaju, moguće je svakodnevno čuti o *Dervišu* i *smrti*, poznatim arhitektonskim projektima, dokumentarnoj filmskoj produkciji, bleisku televizijskog studija i usponu zabavne muzike, pa, iako samo posle nedvosmišlenog fudbalskog slavlja. To, svakako, nije od malog značaja jer su sop-

stvene podcene i niže vrednosti bile češće i te-gobnije.

Sa istom logikom svrstava vanja u važne i manje važne, praćeni su događaji u centrima bez tradicije, ili sa tradicijom ali sa manjim materijalnim ulaganjima u kulturu, pa su pohvale uspeh tih sredina bile samo prigodne i uz ograde i nerazjašnjene lokalne kritike. Po takvim neuhvatljivim vrednovanjima sigurno je neodrediv uspeh jednog malog ali vrsnog profesionalnog pozorišta u Zenici, za koje je zadržavanje na republičkim upoređenjima nedovoljno za pravu ocenu, kao što se ne može realno iskazati istovetnim tretmanom bogat mostarski likovni život...

Ako jedna godina u zbiru događaja može da znači sliku brojnih kulturnih uspona ili raspona, onda će i pojedinačne teme biti pokazatelji spon-tanog izdvajanja i proce-

na jednog na račun drugog, ali, u suštini, sve-obuhvatnog življenja. Samoupravljajuća logika, sve prisutnija, sigurno će u ovoj godini dobiti prve šire procene, pa je i neizbežno razmišljati o tome pri izdvojenim aktuelnim i akutnim temama. No, sada je već sigurno da će biti i negativnih strana bar onog ustaljenog nastojanja da se umesto vrhunskih dostignuća, logikom sigurnih i ustaljenih rezultata, omogućiti neophodan stvaralački rizik prosečnim i za većinu dovoljnim ostvarenjima. Da li u samoupravnoj svesti u mnogim slučajevima odlučujuću reč imaju oni brojni po prosečnim pretenzijama i minimalnim rezultatima, ili su izuzetne stvaralačke ličnosti nosioci i kolektivnog uspona — verovatno je pitanje za koje će bar donekle pojedinačni primeri značiti odgovor?

Sticajem okolnosti, po-časno mesto dobio je jedan problematičan projekt kao što je QUO VADIS, ŽIVORADE! Pa, kada smo već pomenuli čitavu stvar oko tog planiranog filma, recimo da se još nije čula daleko važnija priča: koliko je taj projekt vredan za realizaciju, ulaganje ambicija i sredstava. Iako je ona svada uveliko počela, ocene vrednosti projekta još nema, kao što ni sredstva nisu — odobrena!

Ali, zašto bi ovakvo izdvajanje nebitnih pojedinosti od pravih stvaralačkih problema bio specifičan primer samo jednog centra? Možda je on interesantan baš ukoliko se govori o zajedničkim „osobnostima”.

Kao za svaki početak, izbor Živorada, učinio nam se najpogodniji zbog svoje — bezazlenosti. Naravno,

Petar LJUBOJEV

KRISTOF FINĐINČKI